

Utjecaj pandemije na globalnu ekonomiju

Pintarić, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:313488>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STORSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMENT
SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ KULTUROLOGIJE,
SMJER KULTURALNI MENADŽMENT

MARTINA PINTARIĆ

**UTJECAJ PANDEMIJE NA GLOBALNU
EKONOMIJU**

ZAVRŠNI RAD

MENTOR: izv. prof. dr.sc. Ivana Bestvina Bukvić

OSIJEK, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Martina Pintarić, potvrđujem da je moj završni rad pod naslovom Utjecaj pandemije na globalnu ekonomiju, te mentorstvom doc.dr.sc. Ivane Bestvine Bukvić rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanove.

U Osijeku, _____

Potpis

SAŽETAK

Završni rad *Utjecaj pandemije na globalnu ekonomiju* bavi se aktualnim događanjima u gospodarstvu na globalnoj i nacionalnoj razini. U radu se navode posljedice zdravstvene pandemije korona virusa, interpretira se utjecaj pandemije na globalna ekonomska događanja; analiziraju se mjere vlada i utjecaj na gospodarstva u Kini, Sjedinjenim Američkim Državama i Švedskoj, te se pojašnjava ekonomsko stanje u Hrvatskoj uzrokovano korona virusom. Nadalje interpretira se hrvatski promet i turizam tijekom pandemije, te učinci i negativne posljedice na kulturni život u Hrvatskoj. Utvrđeno je da su države provodile različite mjere za suzbijanje posljedica koronavirusa s različitim rezultatima, no neovisno o tome zdravstvena pandemija je u svim zemljama utjecala na ograničavanje ili onemogućavanje gospodarskih aktivnosti. Pritom je zaključeno da je potrebno donositi kompromisna rješenja pri donošenju odluka o provedbi restriktivnih mjera u organizaciji gospodarskih, kulturnih, društvenih, obrazovnih i svih drugih aktivnosti u vrijeme pandemije.

Ključne riječi: korona virus, pandemija, gospodarstvo, ekonomija, turizam, kultura, zdravstvo, ekonomske mjere.

ABSTRACT

The final thesis entitled The Impact of the Pandemic on the Global Economy deals with current economic events at the global and national levels. The paper states the consequences of the virus health pandemic, interprets the impact of the pandemic on global economic events, analyzes government measures and the impact on economies in China, the United States and Sweden, explaining the economic situation in Croatia caused by the coronavirus. Furthermore, the impact of pandemic on Croatian traffic sector and tourism during was interpreted, as well as its effects and negative consequences on cultural life in Croatia. It was found that with different outcomes, states have implemented different measures to fight the effects of coronavirus. Regardless of this, the health pandemic has effected in restricting or disabling economic activity in all countries. It was concluded that it is necessary to take compromise solutions when making decisions on the implementation of restrictive measures in the organization of economic, cultural, social, educational and all other activities during a pandemic.

Key words: corona virus, pandemic, economy, tourism, culture, health care, economic measures.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. NASTANAK I POSLJEDICE ZDRAVSTVENE PANDEMIJE UZROKOVANE KORONAVIRUSOM	3
3. UTJECAJ PANDEMIJE NA EUROPSKO I SVJETSKO GOSPODARSTVO.....	7
4. STRATEGIJE SUOČAVANJA S KRIZOM.....	10
4.1. Kinesko gospodarstvo tijekom koronavirusa	10
4.2. Odgovor Sjedinjenih Američkih Država na krizu uzrokovanu korona virusom.....	12
4.3. Švedska strategija suzbijanja korona virusa.....	13
5. GOSPODARSKA KRIZA U HRVATSKOJ IZAZVANA KORONAVIRUSOM.....	15
6. PROMET I TURIZAM U HRVATSKOJ TIJEKOM PANDEMIJE KORONA VIRUSA.....	18
7. KULTURA TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA	20
7.1. Kultura u Hrvatskoj tijekom pandemije korona virusa	20
8. POPIS ZNAČAJNIH ZATVARANJA U KULTURNOM SEKTORU	22
9. MEDIJI I MORALNA PANIKA.....	24
10. ZAKLJUČAK	25
11. LITERATURA	27

1. UVOD

Godine 2020. u svijetu nastaje nova pandemija uzrokovana virusom SARS-CoV-2 (korona virus), koja je uzrokovala posljedice globalnoj te hrvatskoj ekonomiji i gospodarstvu, stagnaciju tržišta, rast stope nezaposlenosti, pad turističke potražnje i sl. Mnoga industrijska poduzeća obustavljaju proizvodnju ili je pad proizvodnje veći od 60%. Uslužni sektor zaustavio je poslovanje, izvoz i uvoz robe također je sveden na minimum što se posljedično odražava na gospodarstva. Iako su gotovo sve europske zemlje uvele neki oblik ograničavanja kretanja stanovništva, pandemija se nastavlja širiti svijetom. Još danas postoji neizvjesnost i rizik vezan za nastavak funkcioniranja gospodarstva i društva u cjelini zbog nastavka širenja korona virusa, u svim ekonomskim i gospodarstvenim sektorima. Pritom vlade država uz nedostatak informacija o karakteristikama i posljedicama bolesti uzrokovane korona virusom donose mjere koje bi trebale smanjiti negativni utjecaj ograničavanja kretanja ljudi na stanovništvo i gospodarstvo u cjelini.

“Prvi i osnovni cilj mora biti da se kućanstvima i poduzećima osigura dovoljna likvidnost (...) tri pitanja koja treba staviti u fokus i za njih odrediti rješenja jesu: dugovi (poduzeća i građana), plaćanja (opet od strane građana i poduzeća) i plaće. (...) Na taj se način postiže održavanje svih financijskih tokova u svim sustavima a što uključuje sve subjekte: građane, poduzeća, državu, banke uvoz-izvoz. Parcijalna i površna rješenja a pogotovo ona koja umanjuju ili dovode do prekida financijskih tokova vode nas u duboku i dugotrajnu depresiju i krizu te nameću (neopravdane i nepotrebne) ekonomske štete i ekonomsku bol za mnoge građane” (Čavrak, 2020: 14)

U okviru ovog rada nastoji se utvrditi postoji li jedinstven pristup različitih zemalja u upravljanju i smanjenju posljedica globalne zdravstvene krize. Također se želi utvrditi na koji način globalna pandemija utječe na različite gospodarske sektore koji su važni za funkcioniranje društva i to promet i turizam, mediji i kultura.

Svrha ovog rada je, kroz recentnu literaturu prikazati u nekoliko primjera o utjecaju pandemije na gospodarstva, odnosno kako se brojne strategije suzbijanja negativnih posljedica korona virusa razlikuju među državama svijeta. Također će biti analizirane promjene u različitim

mjerama analiziranih država u ovisnosti o razvoju situacije ali i promjenama u učinkovitosti poduzetih aktivnosti.

Rad se sastoji od 13 poglavlja. Prvo poglavlje objašnjava karakteristike zarazne bolesti korona virusa. Nadalje, rad se osvrće na posljedice pandemije na ekonomiju i gospodarstvo, odnosno prikazuje podatke koje se odnose na Kinu, Sjedinjene Američke Države, Švedsku i Hrvatsku te analizira mjere koje su različite zemlje pokrenule s ciljem umanjenja posljedica zdravstvene krize na stanovništvo i gospodarstvo.

Šesto poglavlje analizira utjecaj novonastale situacije na promet i turizam u Hrvatskoj, sedmo poglavlje prikazuje utjecaj pandemije na kulturna događanja i kulturne institucije a slijedeće na medije i njihov utjecaj na stvaranje panike. Posljednje poglavlje daje zaključna razmatranja, ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja.

2. NASTANAK I POSLJEDICE ZDRAVSTVENE PANDEMIJE UZROKOVANE KORONAVIRUSOM

Prema Vince (2020:6); Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) je 2019. objavila širenje zarazne bolesti pod nazivom COVID-19. U prosincu 2019., kineske zdravstvene vlasti objavile su velik broj oboljelih s respiratornim sindromom nepoznatog uzroka, te su početkom 2020. godine kineski znanstvenici uspjeli sekvencirati virus te ustanovili da se radi o do tada nepoznatoj bolesti. Korona virus sadrži oko 80% sličnosti s virusom SARS te je oko 90% sličan otprije poznatom korona virusu u šišmiša. Smatra se da je začetnik novog virusa šišmiš te da virus nije stigao mutirati; odnosno, recentno je prešao sa životinja na ljude. "Virus se širi kapljičnom infekcijom, poglavito kapljicama sekreta koje zaraženi stvara kihanjem, kašljanjem, govorenjem, smijanjem, šmrcajem, a moguć je i indirektan prijenos preko neopranih ruku koje su došle u kontakt s kapljicama sekreta. (...) Glavni zaključak velike epidemiološke analize Kineskog centra za kontrolu bolesti (CCDC) na 72.314 slučajeva COVID-19, od 30. prosinca do 11. veljače 2020., bio je da je virus izrazito zarazan i da se u 30 dana proširio po cijeloj Kini usprkos poduzetim strogim mjerama prevencije." (Vince, 2020: 57). Prvi slučaj korona virusa u Hrvatskoj zabilježen je 25. veljače 2020. godine te se još danas svakim danom povećava broj zaraženih ljudi, uz pridržavanje epidemioloških mjera. Italija i Španjolska postale su epicentri u pogledu smrtnih slučajeva u Europi, dok su Sjedinjene Američke Države zabilježile najviše dijagnosticiranih slučajeva u svijetu. Iako se poduzimaju mnoge nacionalne mjere za suzbijanje, ublažavanje ili odlaganje širenja virusa, postoji velika neizvjesnost koje su mjere prikladne ili ne. Odnosno; ograničavanje putovanja; socijalno distanciranje; i zatvaranje škola, restorana, barova i trgovina do potpunog zaključavanja velikih dijelova društva. Stoga, potrebni su znanstveno utemeljeni dokazi koji informiraju politiku o djelotvornosti i eventualnim štetnim učincima ovih mjera. Kako nedostaju i precizni podaci i uvid u ~~precizne~~ učincima pandemije, generiranje znanstveno utemeljenih dokaza potrajat će neko vrijeme. Ključne epideeiološke vrijednosti, kao što su omjeri infekcije, hospitalizacije i smrtnosti od infekcije još nisu dostupne na globalnoj razini, a procjene temeljene na postojećim ograničenim podacima dolaze s visokim udjelom procjene. Dakle, znanstvenici unatoč nedostatku podataka moraju informirati donositelje odluka

koji trebaju odlučiti o dalekosežnim mjerama koje iz temelja mijenjaju život društva i pojedinaca.

COVID-19 je izazov za zdravlje na radu. Radnici mnogih zanimanja suočavaju se s velikim rizikom zaraze. Dug je popis poslova koji uključuju izravan kontakt s građanima i neposrednu fizičku blizinu drugih. Radnici u trgovinama, barovima, restoranima, restoranima brze prehrane i dostavama povećani su rizik od izloženosti zaraženim osobama zbog velikog broja dnevnih kontakata. Djelatnici salona za uljepšavanje rade u neposrednoj blizini svojih kupaca. Međutim, postoje i mnogi poslovi na kojima radnici imaju slobodu raditi od kuće, čime se znatno smanjuje rizik od zaraze virusom.

Vince (2020:7) također tvrdi i kako će se tvrtke morati nositi s psihosocijalnim posljedicama epidemije koronavirusa. Zdravstvene organizacije morati će se nositi s pojavom nesanice, izgaranja, simptomima depresije i posttraumatskim poremećajima stresa među zdravstvenim radnicima. U bolnicama u Wuhanu uspostavljeni su timovi za podršku koji pružaju individualne psihološke smjernice i intervencije na bazi grupa. Važan izvor psiholoških poteškoća su komplicirane odluke („Kojem bolesniku prvo pružiti pomoć?“) Nedavna analiza prethodnih velikih incidenata zahtijevala je ne samo programe podrške građanima tijekom krize već i aktivno praćenje i odgovarajuću dostupnost mentalnog liječenja kako bi se spriječile dugoročne posljedice na zdravstveno osoblje.

Dugotrajne društvene učinke ove pandemije još je nemoguće procijeniti. Čini se da su nacionalne, regionalne ili globalne ekonomske recesije neizbježne. Iz prethodnih gospodarskih kriza, poput recesije u Finskoj 1990-ih i globalne financijske krize 2007 – 2009, poznato je da je došlo do značajnih učinaka na zdravlje ljudi, kako na one koji su ostali bez posla, i na one koji ostaju na poslu. Stoga, naponi na suzbijanju, i ublažavanju nisu potrebni samo u pogledu sprječavanja širenja zaraze virusom COVID-19, već i u pogledu mogućih štetnih socijalnih i ekonomskih posljedica. COVID-19 imat će kratkoročni i dugotrajni utjecaj na društva, zdravstvene sustave, radna mjesta i pojedince.

“Promatrano prema broju zaraženih i umrlih od koronavirusa do 28. travnja 2020. godine mogu se izdvojiti tri osnovne skupine država:

- U prvu skupinu ubrajaju se koronavirusom najviše pogođene države s više od 1.000 zaraženih i 100 umrlih na milijun stanovnika, u kojima je zbog toga zdravstveni sustav skoro u kolapsu. Tu se ubrajaju sve razvijene države Europe osim Finske i Grčke te od zemalja izvan Europe: Iran, Sjedinjene Američke Države (SAD), Kanada i male otočne zemlje u Karibima. Najlošije je stanje u Španjolskoj, Italiji, državama Beneluksa, Švicarskoj, Ujedinjenoj Kraljevini, Irskoj, Francuskoj, Portugalu i Sjedinjenim Američkim Državama s više od 2.000 zaraženih i 100 umrlih na milijun stanovnika. Razmjerno mnogo zaraženih, ali mnogo manje umrlih imaju skandinavske zemlje osim Švedske, a od zemalja izvan Europe Singapur, Izrael, Turska, Katar i Kanada.
- U drugu skupinu ubrajaju se države sa 100 do 1.000 zaraženih i manje od 50 umrlih na milijun stanovnika, u kojima zdravstveni sustav usprkos problema uglavnom dobro funkcionira. U ovu skupinu ubrajaju se Finska, Grčka i većina bivših socijalističkih država Europe uključujući Hrvatsku, a od zemalja izvan Europe Južna Koreja, Malezija, Japan, Australija, Novi Zeland te većina država Arapsko-perzijskog zaljeva. Između 100 i 500 zaraženih i manje od 50 umrlih na milijun stanovnika ima i većina država Latinske Amerike, s time da njihovi zdravstveni sustavi nisu toliko dobro kapacitirani kao oni u Europi ili Australiji.
- U treću skupinu ubrajaju se koronavirusom najmanje pogođene, slabije razvijene države Azije, Afrike i Srednje Amerike ali i Kina, Tajland, Argentina, Venezuela. U njima je bilo manje od 5 zaraženih i manje od 5 umrlih na milijun stanovnika, što nije slučaj ni s jednom europskom državom. Ipak, broj zaraženih i umrlih u većini ovih država snažno raste, posebice u Južnoj Aziji i u Africi. No, u izvorištu koronavirusa Kini gotovo da

nema novih slučajeva zaraze, zbog čega su se Kinezi već počeli ponašati kao da je koronavirus nestao.” (Klarić 2020:2)

“U okviru mjera za sprečavanje širenja zaraze, gotovo sve europske zemlje uvele su neki oblik ograničavanja kretanja stanovništva (karantene) osim Švedske. Među mjerama prevencije koje se preporučuju na prvom je mjestu održavanje fizičke distance. Međutim, fizička distanca ne smije uzrokovati društvenu izolaciju. Zahtjev za „ostanak kod kuće” i fizičko distanciranje značajno utječe kako na svakodnevnicu djece tako i starijih građana. (...) Stariji ljudi u velikom broju žive sami, a starost se inače veže uz smanjeni broj društvenih kontakata i veći doživljaj osamljenosti i društvene izoliranosti. (Gregurević et al., 2020: 8)

3. UTJECAJ PANDEMIJE NA EUROPSKO I SVJETSKO GOSPODARSTVO

Pandemija COVID-19 uzrokovala je posljedice na ekonomska događanja i trendove, prvenstveno kroz nastanak ekonomske recesije koja bi po svim karakteristikama bila globalna i drugačija od ranijih zbog neobičnog čimbenika koji je njezin uzročnik. Pandemija se svakako može smatrati negativnim nepredviđenim događajem čiji se učinci šire kroz ekonomski sustav, uzrokujući ekonomski pad i recesiju.

Međutim zbog neznanja o završetku pandemije, teško je govoriti o utjecaju značajnog negativnog utjecaja koji utječe na ekonomiju za vrijeme djelovanja. Dakle, neizvjesnost je o trajanju i u intenzitetu negativnog utjecaja. Odnosno, procjene budućih ekonomskih kretanja svakodnevno se mijenjaju, zbog izmjene podataka o broju zaraženih i umrlih u pojedinim zemljama i na cijelim kontinentima, kao i promjene u mjerama država koje se odnose na uvođenje karantene, socijalno distanciranje, zatvaranje granica, ali i ublažavanje tih mjera u kasnijim fazama. Slično je i s različitim mogućnostima nastanka gospodarske recesije, ovisno o duljini i ozbiljnosti pandemije, a posebno njezin utjecaj na vodeće svjetske ekonomije. Predviđa se da će recesija koja je neupitna i neizbježna, biti slična onoj iz 1929. godine, s razlikama u procjeni njenog trajanja.

Ipak, najranjiviji u ovom razdoblju je zdravstveni sustav, zbog značajnog broja zaraženih i bolesnih ljudi kojima je potrebna zdravstvena njega. Poseban je problem velik broj onih kojima je potrebna intenzivna njega, budući da zemlje s dobrim i razvijenim zdravstvenim sustavom, a posebno s većim brojem raspoloživih ležajeva na intenzivnoj njezi, lakše prevladavaju epidemiju.

Upravo takav primjer pruža Njemačka, dok je Kina ovaj problem riješila odlukama države o proširenju bolničkih mjesta s obzirom na to da je zdravstveni sustav u ovoj zemlji pod državnom kontrolom. Na drugoj strani, u tržišnoj ekonomiji postoje različiti modeli zdravstvenih sustava koji se razlikuju obzirom na dostupnost i pokriće troškova za zdravstvene usluge. Upravo je pandemija korona virusa pokazala sve karakteristike različitih modela. (Prašević, 2020: 9-10)

World Bank (2020: 1): „Globalna ekonomska perspektiva iz lipnja 2020. opisuje neposredne i kratkoročne izglede za utjecaj pandemije i dugoročnu štetu koju je nanijela gospodarskom rastu. Osnovna prognoza predviđa smanjenje globalnog bruto društvenog proizvoda (BDP-a) od 5,2 posto u 2020(...) Kriza ističe potrebu hitnih mjera za ublažavanje zdravstvenih i ekonomskih posljedica pandemije, zaštitu ranjivog stanovništva i postavljanje pozornice za trajni oporavak. Za tržišta u nastajanju i zemlje u razvoju, (...) od presudnog je značaja jačanje sustava javnog zdravstva, rješavanje izazova koje postavlja neformalnost i provođenje reformi koje će podržati snažan i održiv rast nakon što zdravstvena kriza prestane.“

Prema World Bank (2020) gospodarska kriza uzrokovana pandemijom će na tržišta u nastajanju i gospodarstva u razvoju utjecati tijekom više kvartala i to zbog pritiska na slabe zdravstvene sustave, gubitka trgovine i turizma, usporavanja doznaka, umanjenih kapitalnih tokova i zaoštrenih financijskih uvjeta uslijed rastućeg duga. Pritom će izvoznici energije ili industrijske robe posebno biti pogođeni.

Pandemija i naponi za usporavanjem njezinog razvoja i zadržavanjem i posljedično smanjenje potražnje za robama i uslugama, smanjenje industrijske proizvodnje te kretanja ljudi i roba pokrenuli su ~~nevideni kolaps~~ pad potražnje za naftom i pad cijena nafte. Potražnja za metalima i robom povezanim sa transportom, poput gume i platine koji se koriste za dijelove vozila i strojeva, također je pala. Iako su poljoprivredna tržišta na globalnoj razini opskrbljena, trgovinska ograničenja i poremećaji u opskrbnom lancu na nekim mjestima još bi mogli pokrenuti probleme sigurnosti. Prema Fernandes (2020) navedeno je nekoliko relevantnih događaja na razini tvrtki i mjera vlada zemalja suočenim s razvojem pandemije i rizikom nastanka gospodarske krize, i to:

Tvrtke:

- Proizvođači automobila, poput Volkswagen i Ferrari, obustavljaju proizvodnju u Europi
- Otkazana su krstarenja
- Zrakoplovne tvrtke su započele s prizemljivanjem svojih flota Airbus A380 te traže od zaposlenika dva mjeseca neplaćenog odmora
- NBA, nogometne lige, Formula 1 suspendirana do daljnjeg
- Medijske grupe i TV mreže suočavaju se s naglim padom prihoda od oglasa
- Zatvaranje Manile (13 milijuna ljudi u gradskom području)

- Amazon i Facebook objavili su niže procjene prihoda od oglasa
- Gucci i Hermes, tvrtke luksuzne robe, zatvaraju sve svoje proizvodne pogone
- Trgovanje NYSE-om zaustavilo se nekoliko puta tijekom pandemije
- Airbus je obustavio proizvodnju u Francuskoj i Španjolskoj
- Norwegian Air otkazuje 85% letova i otpušta 90% osoblja
- Njemački turistički div TUI podnio je zahtjev za državnom pomoći
- MGM zatvara sva odmarališta u SAD-u
- McDonald's zatvara prostor za sjedenje u SAD-u.
- Talijansko brodogradilište Fincantieri zatražilo je od radnika da iskoriste svoje godišnje odmore.

Utjecaj na gospodarstvo:

- Sektori na koje utječe izolacija - prijevoz, zabava, maloprodaja, hoteli i restorani - čine četvrtinu talijanskog Bruto društvenog proizvoda (BDP)
- Otkazuju se sajmovi i manifestacije
- Otkazivanje javnih okupljanja i sportskih događanja
- Turističke destinacije poput Pariza, Madrida, Venecije i Rima napuštene su
- Euro 2020., Olimpijske igre u Tokiju, odgođene za 2021. godinu
- Kanadska kompanija Cineplex Inc. zatvara svih svojih 165 poslovnica
- Njemačka je ponudila tvrtkama "neograničene" kredite
- Švicarska je otvorena samo za građane, stanovnike i putnike
- Švicarski proizvođači satova suočavaju se s poremećenom isporukom komponenti
- Uspostavljanje granica unutar Europske Unije
- Više od 10 milijuna ljudi već je izgubilo posao u SAD-u.
- 145 vozača otpušteno je u luci Los Angeles.

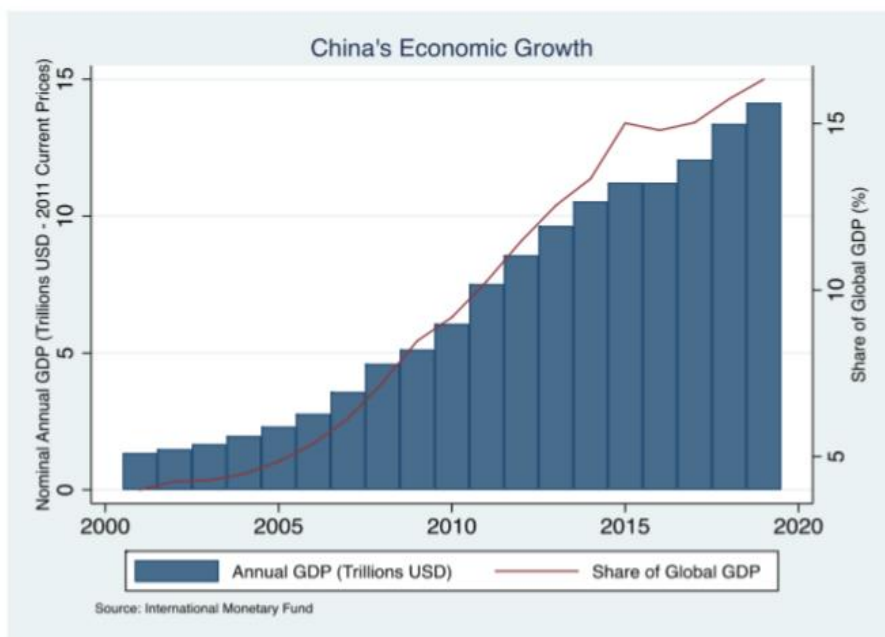
Kako je i vidljivo, posljedice ekonomskog utjecaja zdravstvene krize 2020. prisutne su u mnoštvu sektora te na globalnoj razini.

4. STRATEGIJE SUOČAVANJA S KRIZOM

S ciljem provedbe analize različitih pristupa upravljanju i provedenih mjera smanjenja posljedica globalne zdravstvene krize različitih zemalja, u okviru ovog poglavlja dan je prikaz mjera koje su provele odabrane zemlje, Kina, Sjedinjene Američke Države i Švedska.

4.1. Kinesko gospodarstvo tijekom koronavirusa

Prema Fernandes (2020:7) u razdoblju 2002. do 2003. godine, zarazna bolest SARS raširila se iz Guangdonga u Kini na druge Azijske države. Do trenutka kada je nestao (ljetno 2003.), više od 8.000 ljudi se inficiralo i preko 900 preminulo (WHO¹). To je dovelo do pokretanja mjera koje su dovele smanjenja kineskog gospodarskog rasta u 2003. godini za 0,5 % do 1 %. Općenito, trošak SARS-a na globalnu ekonomiju procenjen je na 54 bilijuna dolara, prema Svjetskoj banci. Iako dijele sličnosti s medicinske perspektive ekonomski utjecaji pandemije iz 2003. godine i 2020. godine su znatno drugačiji.

Grafički prikaz 1.: Ekonomski rast u Kini

Izvor: preuzeto u cijelosti (Fernandes, 2020:9)

¹ World Health Organization

Grafički prikaz 1 prikazuje ekonomski rast u Kini (doprinos globalnom BDP-u) u razdoblju od 2000. do 2020. Iz grafičkog prikaza je moguće vidjeti:

- Kina je predstavljala 3 % svjetske ekonomije u 2003. godini, dok je trenutno iznad 16 %. U današnje vrijeme, bilo kakav negativan utjecaj na kinesku aktivnost snažno djeluje na tržišta diljem svijeta, u svim sektorima.
- Kina je trenutno svjetski najveći uvoznik i izvoznik. U mnogo individualnih industrija, Kina je glavni dobavljač dobara. Vezano s time, države koje se oslanjaju na Kinu za proizvodne procese, snažno su pogođene.
- Kina je u mnogim industrijama glavni kupac globalne robe i usluga
- Od 2014. najveća je zemlja izvora međunarodnog turizma (WTO²), što znači da o izvozu usluga iz mnogih zemalja ovisi o kineskim potrošačima. (Fernandes, 2020:8)

Nedavno objavljeni podaci od strane Consumer News and Business Channel (2020) ukazuju da je industrijska proizvodnja u prva dva mjeseca 2020. godine pala za više od 13,5 %. Slično tome, ulaganje u osnovna sredstva smanjilo se za 25 % u odnosu na isto razdoblje prošle godine što utječe na građevinski sektor i djelatnosti proizvodnje strojeva i opreme.

Kineski potrošači poštovali su blokade i preporuke svojih vlasti. Zbog izbjegavanja virusa, nisu polazili u trgovačke centre, restorane, kina i sl. Kao rezultat toga, maloprodaja smanjila se za 20 %, u usporedbi s prognozama od 0,8 % od strane analitičara. Podaci objavljeni 16. ožujka 2020. godine pokazali su da je 5 milijuna ljudi u Kini izgubilo posao u siječnju i veljači. (CNBC³)

U prva dva mjeseca smanjena su i ulaganja u infrastrukturu (30 % u odnosu na godinu ranije). Važno je napomenuti i da 2020. godine također označava kraj trenutnog petogodišnjeg plana razvoja Kine. Unutar ovog plana postojao je cilj udvostručenja veličine kineske ekonomije za 2020. (u odnosu na 2010. godinu). Da bi se to postiglo, za 2020. godinu trebalo je povećanje iznad 6 %. Vlasti pokušavaju održati stabilna očekivanja rasta gospodarskim poticajima, međutim, kapitalni izdaci i potrošnja poduzeća u konačnici mogu stvoriti izazove u postizanju ciljane razine BDP-a. Širenje pandemije virusom COVID-19 će utjecati na gospodarstvo na

² World Tourism Organization

³ Consumer News and Business Channel

globalnoj razini što će se očitovati u smanjenjenju ukupne potražnje a time i potražnje za proizvodima proizvedenim u Kini. (Fernandes, 2020:8)

4.2. Odgovor Sjedinjenih Američkih Država na krizu uzrokovanu korona virusom

Prema Baldwinu i Weder di Maurou (2020:15) pojava koronavirusa naštetila je zajednicama i poremetila gospodarsku aktivnost u mnogim zemljama, uključujući Sjedinjene Države. Stopa nezaposlenosti u Sjedinjenim Američkim Državama povisila se na 14,7 % dok je prije same pandemije iznosila 3,5 % što je najniže u posljednjih pedeset godina.

Smanjena potrošnja na usluge poput zdravstvene zaštite potaknula je pad, te su prema Baldwinu i Weder di Maurou ekonomisti utvrdili da očekuju najoštriji pad ekonomije u drugom tromjesečju, a nakon toga oporavak. No, kako slučajevi virusa u SAD-u rastu i na nekim područjima ponovno nameću ograničenja na aktivnost, povratak pokazuje znakove zastoja. Informacije objavljene od strane Federalnog otvorenog tržišta koji se sastao u siječnju pokazuje da je tržište rada ostalo stabilno do veljače i ekonomska aktivnost rasla je umjerenom brzinom. (...) SAD su od veljače izgubile gotovo 15 milijuna radnih mjesta, unatoč djelovanju s ciljem poticanja ekonomskog rasta.

"Čak i kada je gospodarstvo doživjelo brzi povratak svibnju i lipnju, ekonomski šok Covid-19 nanio je toliko štete u ranijim mjesecima da je neto rezultat bila ekonomska katastrofa za drugo tromjesečje" (Baldwin, Weder di Mauro, 2020: 16)

Prema Baldwin, Weder di Mauro (2020:6) Američki kongres raspravlja o još jednom paketu ekonomskih olakšica no čini se da je malo vjerojatno da bi postigao dogovor prije nego što ovaj tjedan istekne hitni dodatak u iznosu od 600 USD za pomoć nezaposlenima, što prijeti drugim ekonomskim šokom. 23. siječnja 2020. godine Svjetska zdravstvena organizacija poručila je zemljama članicama da se pripreme za prijenos i širenje novog koronavirusa u svojim zemljama. Pritom, aktivnosti nacionalnih zdravstvenih aktivnosti uključuju aktivni nadzor, rano otkrivanje, izoliranje i upravljanje slučajevima zaraze, traženje kontakata i sprječavanje širenja zaraze. Američki predsjednik Donald Trump ignorirao je upozorenja, te je njegov odgovor usmjerio SAD da postane trenutni epicentar globalne pandemije korona virusa s gotovo trećinom svjetskih

slučajeva i sve većim brojem novih svakodnevnih slučajeva. Odnosno, nekontrolirana američka epidemija postala je prepreka u borbi protiv globalne pandemije.

4.3. Švedska strategija suzbijanja korona virusa

Prema Habib (2020), u središtu strategije Švedske vlade bila je implicitna i kontroverzna ideja da bi zemlja, umjesto da spriječi širenje bolesti, mogla postići imunitet stanovništva dopuštajući da se dio stanovništva zarazi – uz rizik povećane smrtnosti(...)

Habib (2020) tvrdi kako su zagovornici tvrdili da će švedski pristup dugoročno biti održiviji od oštih mjera drugih zemalja, što se početkom pandemije pokazalo učinkovito. Švedska ima najveći broj slučajeva i smrtnih slučajeva⁴ u Skandinaviji. Također, Švedska je zabilježila najviše smrtnih slučajeva koronavirusa po glavi stanovnika u Europi između 25. svibnja i 2. lipnja. Do travnja testirane su samo skupine visokog prioriteta - pacijenti u bolnici, rizične skupine poput ljudi starijih od 70 godina ili s osnovnim uvjetima i zdravstveno osoblje. Ministrica zdravlja Lina Hallgren obećala je da će do sredine svibnja broj testiranja u Švedskoj porasti na sto tisuća testova tjedno, no Švedska je daleko od tog cilja.

Habib (2020.) tvrdi da ispitivanje simptomatskih slučajeva u populaciji nije provedeno ako pacijentu nije potrebna bolnička skrb ili nije zdravstveni radnik, te se trenutno preporuke za izdvajanje slučajeva temelje samo na simptomima i ne preporučuje se karantena u domaćinstvu.

Isto tako, obrazloženje za odabir ovog manje restriktivnog pristupa bilo je stajalište da će pandemija trajati dugo stoga mjere trebaju biti socijalno i ekonomski održive te istovremeno održavati stope zaraze na razini koju švedski zdravstveni sustav može podnijeti. Čini se da je cilj postignut, međutim, dosad je broj smrtnih slučajeva bio relativno visok. Smrti su koncentrirane na demografskom, zemljopisnom i socijalno-ekonomskom planu: 50 % smrti dogodilo se u ustanovama za njegu starijih osoba, a dobna skupina starija od 70 godina činila je gotovo 90 % svih smrtnih slučajeva. Uz to, veći Stockholm čini 50 % smrtnih slučajeva, a područja koja imaju veći udio osoba rođenih u inozemstvu ili roditelja rođenih u inozemstvu teže su pogođena. To, u nedostatku strožeg zaključavanja, čak i u zemlji s povoljnim socio-demografskim

⁴ Oko 37 000 potvrđenih slučajeva u kolovozu 2020., u usporedbi sa svojim susjedima Danskom, Norveškom i Finskom koji imaju 12 000, 8000 i 7000 slučajeva.

karakteristikama naglašava izazov zaštite ranjivih skupina uključujući vrlo visok udio jednočlanih kućanstava.

Ishod bi mogao biti gori u zemljama s različitim demografskim podacima, resursima ili poviješću pridržavanja socijalnih ugovora. Domaće politike ograničavanja imaju veći utjecaj na domaću potražnju. Čini se da to potvrđuju indeks menadžera nabave⁵ (*Purchasing Managers Index*) koji je vodeći ekonomski indikator sektora proizvodnje, gradnje i usluga i drugi pokazatelji koji bilježe perspektive ekonomskih izgleda na sektorskoj razini. Pad uslužne djelatnosti u Švedskoj između veljače i travnja bio je značajan. Švedska proizvodnja, koja je izvozno orijentirana, također je teško pogođena: pad proizvodnje PMI u Švedskoj koji je započeo u ožujku bio je u skladu s gospodarskom situacijom u drugim europskim zemljama. Navedeno se odražava kroz pad vanjske potražnje kao i poremećaje u lancu opskrbe koji nisu određeni vlastitom politikom suzbijanja zemlje. Zajedno, ovi čimbenici i relativno velik pad zaposlenosti posljednjih tjedana svibnja sugeriraju da bi strategija ograničavanja mogla utjecati na tromjesečni rast BDP-a, a ne na ishod za cijelu godinu. Konačna presuda ovisit će i o tome je li Švedska kao dodatan rezultat svog pristupa bliža postizanju imuniteta stada, povećavajući tako svoju otpornost u slučaju drugog vala zaraze. Medicinsko znanje o korona virusu i dalje se akumulira, a nedavni testovi pokazuju da je porast imuniteta niži nego što je bilo predviđeno u početku. (Habib, 2020)

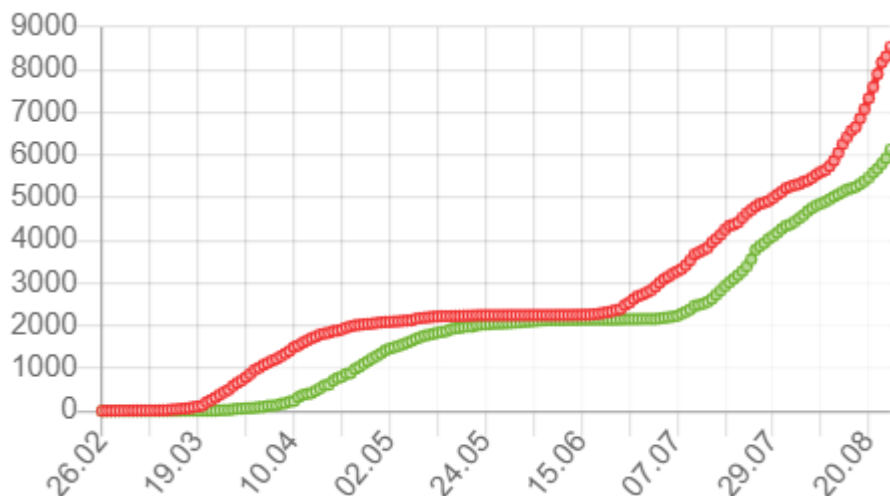
⁵ PMI: (Purchasing Managers Index) - vodeći ekonomski indikator sektora proizvodnje, gradnje i usluga

5. GOSPODARSKA KRIZA U HRVATSKOJ IZAZVANA KORONAVIRUSOM

Prema Čavrak (2020:5) Pozitivna okolnost hrvatskog društva je u tome što je i nakon oslabljenog gospodarstva nakon krize 2008. do 2009. godine, Hrvatska ovom epidemiološkom i gospodarskom krizom zatečena ipak s valutnim suverenitetom, što Čavrak navodi kao prednost koja je uočena i kod ostalih zemalja Europske Unije koje još uvijek posjeduju svoju valutu. Nasuprot tome, hrvatska vlast je valutni suverenitet isticala kao nedostatak i u uvjerenju da bi Hrvatskoj zajednička europska valuta omogućila jednostavniju strategiju suzbijanja posljedica korona virusa na gospodarstvo.

“Procjena za Republiku Hrvatsku zasada je iznesena u širokom rasponu zbog postojanja jako velikog broja nepoznanica. Procjene OECD-a za zemlje G20+Španjolska upućuju na još veći pad BDP-a koji će biti izazvan početnim šokom zbog zaključavanja gospodarstva (OECD, 2020). Po njihovoj procjeni razvijene zemlje će doživjeti početni veći pad BDP-a od zemalja u razvoju i on će se za sedam vodećih gospodarstava kretati u rasponu između 20 % i 30 %. Za svaki mjesec iznenadnog zaustavljanja gospodarstva gubiti će se oko 2 % godišnjeg rasta BDP-a. Grube procjene za Republiku Hrvatsku potvrđuju sličan scenarij.” (Čavrak,2020;7)

Čavrak (2020:8) tvrdi kako se treba oslanjati na inozemne podatke koji upućuju na drastične činjenice o padu proizvodnje u većini sektora u kratkom vremenskom razmaku čak za 35 % do 90 % te kako su recentni podaci unatoč ažurnosti zakašnjeli u odnosu na stvarne događaje, odnosno Čavrak tvrdi da ne postoji idealni sustav koji iznosi potrebne podatke u sadašnje vrijeme. Grafikon 2. prikazuje kretanje broja zaraženih ljudi koronavirusom u Hrvatskoj od veljače do kolovoza 2020. godine.

Grafički prikaz 2: Grafički prikaz zaraženih ljudi koronavirusom u Hrvatskoj od veljače do kolovoza 2020. godine

Izvor: Preuzeto u cijelosti (Čavrak, 2020:9)

Iz grafičkog prikaza možemo utvrditi da se od početka ožujka 2020. pojavila pandemija koronavirusa u Hrvatskoj, te za vremenski period od pet mjeseci povećala na devet tisuća zaraženih osoba korona virusom.

Čavrak (2020) tvrdi kako se zdravstvena kriza u vrlo kratkom roku proširila diljem svijeta, samim time uzrokovala je stagnaciju tržišta, ukazujući na to da niti jedna ekonomska kriza do sada nije nastupila enormnim padom gospodarskih aktivnosti kao sadašnja pandemija koronavirusa s nepoznatim rokom trajanja, te su sada potrebna inovativna rješenja koja moraju pružiti efikasne i brze odgovore.

Mnoga industrijska poduzeća obustavile su proizvodnju ili je pad proizvodnje veći od 60 %, isto tako uslužni sektor zaustavio je poslovanje, izvoz i uvoz robe također je sveden na minimum što se posljedično odražava na manja nacionalna gospodarstva, turizam trpi velike posljedice koje rezultiraju padom prihoda, te se u konačnici sve navedeno svodi na veliki rast stope nezaposlenosti.

“Inicijalni šok je zdravstveni šok koji inicira šok ponude jer se zbog poduzimanja zdravstvenih mjera zaštite prekidaju lokalni i globalni lanci proizvodnje i opskrbe. Pojačano se troše zalihe ali one su konačne pa dolazi do sloma ponude. (...) Pad potražnje uvjetuje pad novčanih tokova

poduzeća što dovodi do straha od bankrota. U početku se poduzeća od potencijalnog bankrota štite otpuštanjem zaposlenih što dovodi do rasta nezaposlenosti. To dovodi do pada prihoda kućanstava s nezaposlenim osobama te povećava opseg „loših kredita” i nemogućnost otplate kredita. To, s jedne strane, dovodi u opasnost finansijski sustav koji je izložen većem riziku i smanjuje kupovnu moć kućanstava pa dovodi do daljnjeg pada potražnje. Ovo pak dodatno povećava neizvjesnost i strah pa ulazimo u novi dublji negativni krug petlje: dodatni pad potrošnje, pad proizvodnje zaposlenosti, pad prihoda poduzeća i kućanstava i tako se negativna petlja multiplicira.” (Čavrak, 2020:9)

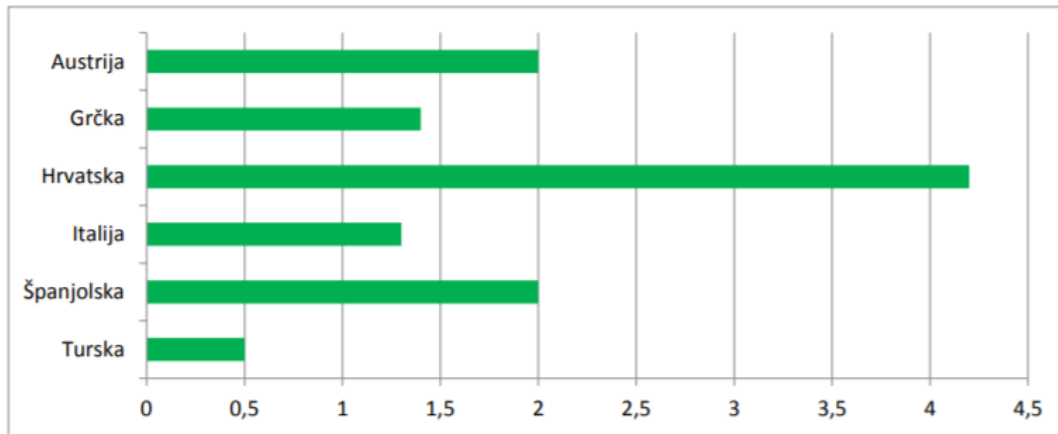
6. PROMET I TURIZAM U HRVATSKOJ TIJEKOM PANDEMIJE KORONA VIRUSA

Epidemiološke mjere zahtjevaju maksimalnu smanjenost kretanja, samim time u početku izdvaja se rizična skupina ljudi starije dobi koji su od velikog značaja hrvatskom turizmu, posebice u razdoblju turističke predsetone i postsezone. Međutim, uz adekvatne higijenske mjere i usluge smještaja veću sigurnost i vjerojatnost dolaska imaju euroljani kojima je jednostavnije putovati automobilom, i boraviti primjerice u kampovima, odnosno na svježem zraku. Kao posljedica izbjegavanja korona virusa, Hrvatska se može naći na listi sigurnih lokacija ljetovanja zbog toga što u ovim trenucima turistima luksuz nije na prvom mjestu, već sigurnost i smirenost od straha zaraze virusom.

“Turizam EU-a izložen je nezapamćenim pritiscima. Znatno su smanjeni međunarodni dolasci (masovna otkazivanja i smanjenje broja rezervacija, primjerice američkih, kineskih, japanskih i južnokorejskih gostiju), a osjećaju se i posljedice smanjenog broja putovanja unutar EU-a i domaćih putovanja, prije svega zbog toga što se građani EU-a sve manje odlučuju na putovanja te zbog preventivnih sigurnosnih mjera na nacionalnoj i/ili regionalnoj razini.(...) Poremećaji u putovanjima unutar Europske unije ali i domaćim putovanjima od kraja veljače (87 % svih turističkih dolazaka) dodatno pogoršavaju stanje. Organizatori poslovnih sajмова i kongresa osobito su snažno pogođeni zbog otkazivanja ili odgode više od 220 priredbi u Europi tijekom prvog tromjesečja 2020. I u drugim povezanim sektorima, kao što su ugostiteljstvo, obrazovanje i kulturne aktivnosti, sve se više osjeća pritisak pandemije korona virusa i napora za njezino ograničavanje.” (Europska komisija, 2020:3)

Grafikon 3. daje usporedni prikaz udjela autocesta u ukupnoj cestovnoj mreži u odabranim zemljama Europske Unije (Austriji, Grčkoj, Italiji, Španjolskoj, Turskoj i Hrvatskoj).

Slika 1. UDIO AUTOCESTA U UKUPNOJ CESTOVNOJ MREŽI (%)

Grafički prikaz 3. Udio autocesta u ukupnoj cestovnoj mreži (%)

Izvor: Preuzeto u cijelosti (Krasić, 2020:8)

Iz grafičkog prikaza može se utvrditi da su koncesionari hrvatskih autocesta ovisni velikom mjerom o uspješnosti turističke sezone, više nego li u drugim državama. “Stanje državnog proračuna i drugih izvora financiranja cestovne infrastrukture će tijekom ove i sljedeće godine, zbog posljedica pandemije virusa, biti narušeno zbog smanjenih prihoda. Razumno bi bilo u takvim okolnostima odustati od svih novih, financijski zahtjevnih izgradnji cestovne infrastrukture u 2020. i 2021. godini i većinu sredstava koja su na raspolaganju usmjeriti na mjere radikalnog poboljšanja sigurnosti cestovnog prometa. Sve takve mjere spadaju u zahvate za koje će biti dovoljno sredstava, a čiji će učinci u pogledu poboljšanja sigurnosti prometa biti značajni.” (Krasić, 2020:8) Prema Baldwin (2020:15): Države diljem svijeta pokušavaju sastaviti rješenja i izravnati krivulju recesije kako bi umanjili štetu koju je korona kriza uzrokovala, te se dolje navedene politike ne smiju odvijati neusklađeno i djelomično, te se mora uspostaviti jedinstvena strategija. Mjere koje su poduzele države mogu se svrstati u okvir:

- fiskalne politike;
- monetarne politike;
- politike financijskog reguliranja;
- police socijalnog osiguranja;
- industrijske politike;
- trgovinske politike.

7. KULTURA TIJEKOM PANDEMIJE KORONAVIRUSA

Pandemija COVID-19 imala je iznenadni i značajan utjecaj na sektor umjetnosti i kulturne baštine. Globalna zdravstvena kriza i njezine neizvjesne posljedice duboko su utjecale na rad organizacija. Organizacije iz sektora umjetnosti i kulture pokušale su podržati svoju (često javno financiranu) misiju pružanja pristupa kulturnoj baštini; održavaju sigurnost svojih zaposlenika, zbirki i javnosti; dok reagiraju na neočekivanu promjenu u njihovom poslovnom modelu s nepoznatim poslovnim rezultatom. Do ožujka 2020. godine većina je kulturnih institucija u svijetu bila zatvorena za posjete građana (ili barem svojim uslugama značajno smanjena), a izložbe, događaji i predstave su otkazane ili odgođene.

Kao odgovor, intenzivirani su naponi da se osiguraju alternativne ili dodatne usluge putem digitalnih platformi, da se održavaju osnovne aktivnosti s minimalnim resursima, uključujući nove kreativne radove nadahnute pandemijom. Jednako tako, financijski poticaji dobrotvornih organizacija za umjetnike pružali bi različite razine podrške, ovisno o sektoru i zemlji.

7.1. Kultura u Hrvatskoj tijekom pandemije korona virusa

Prema Vladi Republike Hrvatske (2020.) Većina organizatora kulturnih događanja otkazala je događaje sukladno uputama civilnog stožera. Zbog epidemije koronavirusa otkazana je tradicionalna međunarodna manifestacija Dani kršćanske kulture koja se trebala održati od 28. ožujka do 7. travnja 2020. godine u Splitu i Šibeniku. Prema direktoru događaja manifestacijski program bio je u potpunosti dogovoren te nakon nekoliko mjeseci intenzivnog rada dogovoreno je više od šezdeset kulturnih događanja - tribina, koncerata, likovnih i tematskih izložbi, filmskih projekcija, predstavljanja knjiga, susreta s autorima itd.

Međutim, sukladno preporukama nadležnih institucija i u svjetlu proglašenja Svjetske zdravstvene organizacije koja je ovu situaciju proglasila pandemijom, organizatori - među kojima je glavni nakladnička kuća Verbum, odlučili su da se ove godine manifestacija ne održi.

Ministarstvo kulture u Hrvatskoj osnovalo je krizni fond u svrhu potpore u likvidnosti koji obuhvaća razne kulturne djelatnosti kako bi pomoglo institucijama u kulturi. Jedan od sektora koji je snažno pretrpio posljedice korone zasigurno je kulturni sektor obzirom na mnogobrojna

zatvaranja institucija i otkazivanja kulturnih događanja. Isto tako, odgađa se revizija statusa samostalnih umjetnika na šest mjeseci. (Vlada Republike Hrvatske, 2020)

“Mjerama odgode izvršenja obveza fizičkih i pravnih osoba u području kulture za realizaciju programa prema Ministarstvu kulture, Hrvatskom audiovizualnom centru i Zakladi Kultura nova te priznavanjem troškova organizacije odobrenih programa u kulturi otkazanih zbog epidemije koronavirusa osigurava se minimalna likvidnost kulturnog sektora i sprječava urušavanje cjelokupnog lanca kulturnih vrijednosti (stvaranje, proizvodnja, distribucija i sudjelovanje).” (Vlada Republike Hrvatske, 2020.)

“U Hrvatskoj zamjetan je trend porasta kulturnih sadržaja u virtualnom svijetu. (...) U virtualni svijet već su prešli neki ovogodišnji filmski festivali (...) Muzeji su na krizu odgovorili na razne načine, učinivši, na primjer svoje najposjećenije izložbe virtualnima (...) Kazališta su prvenstveno putem Youtube platforme omogućila gledanje predstava iz prošlih sezona. U povećanom broju na web platformama dostupni su i ostali glazbeni i scenski nastupi hrvatskih glazbenika i umjetnika.” (Vlada Republike Hrvatske, 2020.)

Pandemija koronavirusa uzrokovala je stagnaciju kulturne i kreativne industrije u Hrvatskoj. Unatoč tome, jedna od prednosti u novonastaloj i nepredviđenoj situaciji upravo su internetske mreže, putem kojih se može služiti raznim platformama kako bi umjetnici bili u mogućnosti provesti svoje nastupe ili izložbe do prestanka pandemije. Isto tako, virtualni kulturni događaji dostupni su svakome tko ima pristup računalu ili pametnom telefonu.

8. POPIS ZNAČAJNIH ZATVARANJA U KULTURNOM SEKTORU

Prema Chungu (2020) u Sjedinjenim Američkim Državama su kulturne i umjetničke organizacije donosile odluke ovisno o situaciji vezanoj za širenje pandemije. Muzej umjetnosti u New Yorku Muzej umjetnosti u New Yorku, Bostonu i Washingtonu je 12. ožujka najavio zatvaranje, na čelu s Metropolitanskim muzejem umjetnosti i podudarnošću s gradonačelnikom New Yorka Billom de Blasio koji je proglasio izvanrednu situaciju u cijelom gradu. Broadway liga je istog dana najavila da će sva kazališta Broadwaya prestati s nastupima barem mjesec dana, iako im je tadašnji guverner države New York Andrew Cuomo dopustio da nastave radom s 50 % kapaciteta. Američko udruženje knjižnica je 17. ožujka preporučilo da se sve akademske, javne i školske knjižnice zatvore. Glavni kino lanci, osobito AMC Theatre, proglasili su da će ostati zatvoreni i duže nego što je potrebno.

U Kini od siječnja 2020. svi muzeji su zatvoreni. Sredinom ožujka kineske su institucije počele polako i oprezno dopuštati obnavljanje različitih javnih aktivnosti, a Muzej Šangaja i Umjetnička stanica umjetnosti (također u Šangaju) ponovno su otvoreni za javnost 13. ožujka. Neke druge privatne galerije u Kini počele su se otvarati, kao i neke institucije u Južnoj Koreji i Japanu koje su radile no uz ograničenu uslugu (poput uvođenja privatnih turneja s manjim grupama gostiju). Do kraja mjeseca 40% turističkih atrakcija kopnene Kine otvorilo se, no većina umjetničkih prostora ostala je zatvorena.

U Francuskoj muzej Louvre 13. ožujka je zatvoren prema uputama francuske vlade. Obnova katedrale Notre-Dame nakon požara 2019. također je zaustavljena zbog sigurnosti radnika. Izložba blockbustera kojom se obilježava 500. godišnjica smrti talijanskog renesansnog slikara Raphaela je otkazana samo nekoliko dana nakon otvaranja u Rimu.

U Njemačkoj 16. ožujka 2020. njemačka kancelarka Angela Merkel na konferenciji za novinare objavila je da su se vlada i predsjednici ministara zajedno dogovorili o smjernicama za ograničavanje društvenih kontakata u javnim prostorima, primjećujući kako kazališta, opere, koncertne dvorane, muzeji, izložbeni prostori i dr. kina, zabavni parkovi i zoološki vrtovi trebaju biti zatvoriti zbog sigurnosti građana. Nakon šest tjedana, početkom svibnja, kulturne institucije oprezno su ponovno otvorile svoje zgrade uz sigurnosne mjere kako bi se smanjila vjerojatnost

U New Yorku su svi nastupi otkazani su do sredine travnja. A najveća modna noć, The Met Gala, odgođena je. Metropolitanski muzej umjetnosti, primjerice, nastoji osigurati manjak od 100 milijuna dolara i moguća otpuštanja zbog koronavirusa.(...) Umjesto toga, galeristi izlažu virtualno putem internetskih izložbi posljednjih nekoliko dana, tijekom originalnih datuma događaja. Globalni direktor Art Basela, Marc Spiegler, naveo je kako će virtualne izložbe pomoći galerijama da djelomično povrate prodaju u "potpuno novom okruženju". (Chung, 2020)

9. MEDIJI I MORALNA PANIKA

Širenje mreža i društvenih medija u digitalnoj eri u značajnoj mjeri je promijenilo dostavu informacija. Danas su mediji ključni u pružanju pravodobnih informacija. Očekuje se da će ovi kanali profesionalno i brzo izvještavati o krizama ili katastrofama. Društveni su mediji također postali vodič za širenje glasina i namjernih dezinformacija, a mnogi počinitelji razmještaju web lokacije poput Facebooka, Twittera, YouTubea i WhatsAppa kako bi stvorili osjećaj panike i zbunjenosti. Za razliku od bilo kojeg prethodnog događaja, WHO je utvrdio da su „izbijanje i odgovor 2019-nCoV popraćeni velikom „infodemijom“ - preobiljem informacija - od kojih su neke točne, a neke ne - što ljudima otežava pronalazak pouzdanog izvori i pouzdane smjernice. Potrebno je istraživanje kako bi se bolje razumjelo podrijetlo i smanjilo širenje dezinformacija. Društveni mediji trebali bi se koristiti za širenje pouzdanih informacija o tome kada se testirati, što učiniti s rezultatima i gdje dobiti skrb.

U Hrvatskoj, a i širom svijeta putem medija rašireno je mnogo nepreciznih informacija o trenutnoj pandemiji zbog čega se pojavila globalna moralna panika, što uzrokuje strah u građanstvu te neizvjesnost u svakom pogledu pojavljivanja u javnosti. Naime, strah od pandemije korona virusa kod nekih ljudi može uzrokovati posljedice kao rezultat stresa. Mogli bismo reći da je jedan od razloga medijska napuhanost informacijama, isto tako i dezinformacijama, odnosno lažnim vijestima. U namjeri smanjivanja stresa od zaraze virusom kod ljudi koji su u stanju stresa, prirodno je da ga određenim tehnikama pokušavaju smanjiti. Međutim, neke od tih strategija mogu pomoći u smanjivanju, no neke mogu biti pogoršati stanje. Primjerice, uzročnik korona virusa golom oku je neprimjetan, simptomi mogu postojati; a i ne moraju, što se kod svakog čovjeka na drukčiji način manifestira. Nerijetko se dogodi da pojedinac krivi strane državljane koji borave u zemlji, događa se i pojava zabrinutosti oko raspoloživosti količine zaliha prehrambenih, higijenskih i ostalih proizvoda, isto tako i dostupnost testiranja na virus, nedostatak primjerene zdravstvene zaštite. Dakle, važno je isticati brigu o zdravlju, kako fizičkom tako i mentalnom kao i poticati građanstvo na razvoj kritičkog mišljenja, samostalnog prosuđivanja te donošenja odluka budući da je u svijetu raznih medijskih izvora, iznimno važno pronaći vjerodostojan i istinit izvor informacija.

10.ZAKLJUČAK

Može se zaključiti da je pandemija vlade gotovo svih zemalja zatekla nepripremljene i bez jasne vizije rješenja. Odluke su bile različite, djelomično konfuzne, a ponekada i kontradiktorne. Epidemiolozi i medicinski stručnjaci koji su imali ključnu ulogu pri donošenju mjera vodili su se stečenim znanjem i iskustvima ne obazirući se na gospodarske posljedice.

Međutim, ekonomska aktivnost društva također je od presudne važnosti, kako za pojedinca, tako i za zajednicu u cjelini. Značajno ograničavanje ili onemogućavanje gospodarskih aktivnosti proizvodi dugoročne i nesagledive posljedice. Zračni promet u cijelom svijetu je prvi puta od pronalaska zrakoplova praktički obustavljen. Promet roba također je bio ograničen. Svjetski gospodarski tokovi koji su se zadnjih desetljeća intenzivno razvijali i doveli do toga da su nacionalne industrije vrlo jako povezane i međusobno ovisne su prepolovljeni.

Iz aktualne pandemijske situacije poznato je nekoliko različitih pristupa:

- SAD pristup – Američko vodstvo odlučilo je ignorirati virusnu infekciju i gospodarstvu koje se zadnjih godina nalazi u usponu ne nametati ograničenja. Posljedica takvog pristupa je eksponencijalni rast zaraženih i umrlih i nemogućnost državnih zdravstvenih ustanova za pomoć oboljelima
- tzv. švedski model – Švedska vlada je pravovremeno reagirala na pojavu virusa tako što je svojim građanima izdala upozorenje i uputila ih kako se mogu sami maksimalno zaštititi od zaraze. Nisu uveli posebne restriktivne mjere u gospodarstvu niti među stanovnicima.
- Većina ostalih europskih država različito su postavili pravila kojima su pokušali zaštititi građane. Njemačka je uvela djelomično ograničenje kretanja između gradova i pokrajina te je svima koji mogu, obavljaju svoj posao od kuće. U Hrvatskoj su mjere bile restriktivnije, pa je tako uvedena skoro potpuna zabrana kretanja između gradova. U gotovo svim državama EU bili su zatvoreni ugostiteljski objekti, kina, kazališta i većina ostalih uslužnih djelatnosti osim prodavaonica živežnih namirnica.

- Kineski model u gradu i pokrajini Wuhan pripada najrestriktivnijem obliku suzbijanja pandemije. Građanima je bio zabranjen izlazak iz domova a namirnice su građanima dostavljale posebne službe.

Kompromisno rješenje nameće se kao imperativ pri donošenju odluka o načinu organizacije gospodarskih, kulturnih, društvenih, obrazovnih i svih drugih aktivnosti u vrijeme pandemije.

Medijski izvještaji su prema mnogima doprinijeli stvaranju atmosfere straha, čak i panike kod građana unatoč tomu što snagu medija u takvim vremenima treba koristiti za jasna upozorenja o opasnosti ali i mjerama samozaštite. O mjerama samozaštite moglo se čuti tek o nužnosti pranja ruku i nošenja zaštitne maske. O jačanju imunološkoga sustava napisane su brojne knjige i sigurno je vrijeme opće pandemije najpogodnije da se putem medija prenose ključne informacije o samopomoći u obrani od virusa. Na taj način bi se poboljšala i opća zdravstvena slika građana i značajno smanjile posjete liječniku.

Dakle, svakodnevnim ponavljanjem jasnih upozorenja treba apelirati na odgovornost građana prema bolesnim ukućanima ili starijima i djeci. Osim navedenoga, suvremena društva koja imaju podatke o ugroženim osobama, trebaju učiniti maksimalne napore u skrbi o takvim osobama. Suština ovoga pristupa je smanjenje raznih zabrana i ograničenja na minimum i jačanje svijesti i odgovornosti građana. Na ovaj način gospodarstvo i društvo, uključujući tvrtke, javne institucije, kulturne institucije, škole, vrtiće i fakultete, može nastaviti obavljati svoje aktivnosti uz poduzimanje nužnih mjera opreza u svrhu zaštite građana i korisnika svojih usluga.

11. LITERATURA

Baldwin, R., Weder di Mauro, B. (2020.): *Mitigating the COVID Economic Crisis: Act Fast and Do Whatever It Takes*; CEPR Press, 2020.

Consumer News and Business Channel (2020): *Budget deficit to hit record \$3.3 trillion due to virus, recession*. Dostupno na: <https://www.cnbc.com/2020/09/02/budget-deficit-to-hit-record-3point3-trillion-due-to-virus-recession.html> (Pristup ostvaren 5.9.2020. U 17:00)

Chung, S.; CNN (2020): *Cultural events are being canceled amid the coronavirus. So what?* Dostupno na: <https://edition.cnn.com/style/article/cultural-events-impact-coronavirus/index.html> (Pristup ostvaren 20.8.2020. u 11:20)

Čavrak, V. (2020.) *Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju**: Serija članaka u nastajanju: Ekonomski fakultet Zagreb, Sveučilište u Zagrebu

Europska komisija(2020). Koordinirani gospodarski odgovor na pandemiju COVIDA-19 ;KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU, EUROPSKOM VIJEĆU, EUROPSKOJ SREDIŠNJOJ BANCI, EUROPSKOJ INVESTICIJSKOJ BANCI I EUROSKUPINI

Fernandes, N.(2020): *Economic Effects of Coronavirus Outbreak (COVID-19) on the World Economy* Dostupno na: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3557504> (Pristup ostvaren 20.8.2020. u 13:30)

Gregurović, M.,Gregurović, S., Klempić Bogadi, S., Kumpes, J., Kutu, S., Lazanin, S., Mlinarić, D., Podgorelec, S. (2020); *PANDEMIJA I MIGRACIJE*. 10.11567/zomdi.2020.1. Dostupno na: https://www.researchgate.net/profile/Snjezana_Gregurovic/publication/341702241_PANDEMIJA_I_MIGRACIJE/links/5ecf87524585152945186533/PANDEMIJA-I-MIGRACIJE.pdf Pristup ostvaren 28.8.2020 u 18:05

Habib, H.; *Has Sweden's controversial covid-19 strategy been successful?*; British Medical Journal (2020), Dostupno na: <https://www.bmj.com/content/369/bmj.m2376> (Pristup ostvaren 25.8.2020. u 15:00)

Klarić, Z. (2020.): Širenje koronavirusa u svijetu i hrvatski turizam: *Institut za turizam*. Dostupno na: <http://www.iztg.hr> (Pristup ostvaren 20.8.2020. u 13:20)

Krasić, D. (2020): Pandemija – turizam – promet : *Institut za turizam*; Dostupno na: <http://www.iztg.hr>

Praščević, A. (2020): EKONOMSKI ŠOK PANDEMIJE COVID 19 – PREKRETNICA U GLOBALNIM EKONOMSKIM KRETANJIMA. Dostupno na: <http://www.ekof.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2014/10/011.pdf> (Pristup ostvaren 25.8.2020. U 23:20)

Vince, A. (2020.). COVID-19, pet mjeseci kasnije. *Liječnički vjesnik*, 142 (3-4), 55-63. Dostupno na: <https://doi.org/10.26800/LV-142-3-4-11> (Pristup ostvaren 17.8.2020. u 17:25)

Vlada Republike Hrvatske: Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o korona virusu. Dostupno na: <https://www.koronavirus.hr>, <https://koronavirus.hr/popis-online-kulturnog-sadrzaja/134> (Pristup ostvaren 25.8.2020. u 17:00)

Vodanović Lukić, I., Lukić, A. (2020.): *Small is beautiful (and safe): utjecaj pandemije COVID-19 na kulturni turizam*; Institut za turizam. Dostupno na: https://www.bib.irb.hr/1072446/download/1072446.Vodanovi-Luki-I_Luki-A_2020.pdf Pristup ostvaren 28.8.2020 u 19:17

Wikipedia: Impact of the COVID-19 pandemic on the arts and cultural heritage. Dostupno na: https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_of_the_COVID-19_pandemic_on_the_arts_and_cultural_heritage (Pristup ostvaren 19.8.2020. u 13:50)

World Bank (2020): The Global Economic Outlook During the COVID-19 Pandemic: A Changed World. Dostupno na: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2020/06/08/the-global-economic-outlook-during-the-covid-19-pandemic-a-changed-world> (Pristup ostvaren 19.8.2020. u 18:10)

Web Centar hrvatske kulture; culturenet.hr: *Zbog koronavirusa otkazani 'Dani kršćanske kulture'*: Dostupno na: <https://www.culturenet.hr/default.aspx?id=96674> (Pristup ostvaren 19.8.2020. u 18:00),

Yamey, G., Gonsalves, G. (2020.): *Donald Trump: a political determinant of covid-19*; British Medical Journal. Dostupno na: <https://www.bmj.com/content/369/bmj.m1643> (Pristup ostvaren 26.8. u 1:06)

Popis grafičkih prikaza:

Grafički prikaz 1. Ekonomski rast u Kini: Fernandes, N. (2020): Economic Effects of Coronavirus Outbreak (COVID-19) on the World Economy; 9

Grafički prikaz 2. Grafički prikaz zaraženih ljudi koronavirusom u Hrvatskoj: Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o korona virusu; <https://www.koronavirus.hr> (Pristup ostvaren 21.8.2020. u 10:00)

Grafički prikaz 3. Udio autocesta u ukupnoj cestovnoj mreži (%): Krasić, D. (2020) Pandemija – turizam – promet : *Institut za turizam*; <http://www.iztg.hr> (Pristup ostvaren 20.8.2020. u 14:20)